

Sygn. akt VIII Ns 395/14

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2017 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi VIII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: S.S.R. Bartek Męcina

Protokolant sekr. sąd. Kamila Zientalak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 marca 2017 roku

sprawy z wniosku A. K. i T. K.

z udziałem (...) S.A. Oddział Ł. Miasto

o ustanowienie służebności przesyłu

postanawia:

1. oddalić wniosek;
2. zasądzić od A. K. i T. K. solidarnie na rzecz (...) S.A. Oddział Ł. Miasto kwotę 240 zł. (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt VIII Ns 395/14

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 16 października 2014 roku wnioskodawcy A. K. i T. K., reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika, wnieśli o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz (...) Spółki Akcyjnej Oddział Ł.-Miasto w Ł., obciążającej nieruchomość wnioskodawców położoną w miejscowości J., gmina A., stanowiącą działkę nr (...) o pow. 0,1628 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...), której treścią jest:

- prowadzenie przez przedmiotową nieruchomość odcinka linii elektroenergetycznej o długości 53 m, w tym posadowienie jednego słupa dwużerdziowego i przesył energii elektrycznej, której przebieg uwidoczniiony jest na mapie sytuacyjno-wysokościowej,
- dostęp uczestnika do urządzeń przesyłowych w celu prowadzenia inspekcji ich stanu, usunięcia wszelkich usterek i awarii, a także konserwacji i remontów, w tym wymiany zniszczonych i zużytych elementów urządzeń, jak również ich obudowy,
- prawo przejazdu przez nieruchomość wraz z niezbędnym sprzętem, celem dostępu do urządzeń,
- ograniczenie uprawnień wnioskodawców na obszarach ograniczonej użytkowania i szerokościach: dla istniejącej linii 15 kV – 10 metrów (po 5 metrów w każdą stronę od osi linii), na których właściciele nie mogą wykonywać prawa własności bez uwzględnienia istnienia urządzeń przesyłowych, poprzez zakazanie wznoszenia w tym obszarze jakichkolwiek budynków i budowli, prowadzenia prac ziemnych, istotnej zmiany ukształtowania i przeznaczenia terenu, jak też dokonywania nasadzeń,

na czas nieokreślony, w zamian za zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawców wynagrodzenia za ustanowienie służebności w wysokości 15.621,44 zł. Ponadto wnioskodawcy wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawcy są właścicielami przedmiotowej nieruchomości, którą nabyli w drodze umowy zniesienia współwłasności z dnia 21 listopada 1994 roku. Na nieruchomości tej posadowione są urządzenia przemysłowe, których właścicielem i użytkownikiem jest uczestnik postępowania. W ocenie wnioskodawców stan prawny urządzeń przesyłowych posadowionych na ich nieruchomości uznać należy za nieuregulowany. Uczestnik nie przedstawił decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, nie wskazał ponadto początkowej daty eksploatacji infrastruktury przesyłowej. Pismem z dnia 18 grudnia 2013 roku wnioskodawcy wezwali uczestnika do wypłaty odszkodowania z tytułu bezprawnego korzystania z ich nieruchomości, które to jednak świadczenie nie zostało na ich rzecz wypłacone.

(wniosek k. 2-6)

W odpowiedzi na wniosek, uczestnik postępowania (...) Spółka Akcyjna Oddział Ł.-Miasto w Ł. reprezentowany przez pełnomocnika będącego adwokatem, wniósł o jego oddalenie, a także o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu uczestnik zakwestionował żądanie strony przeciwnej podnosząc zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Wskazał, że choć sama instytucja służebności przesyłu została wprowadzona do porządku prawnego dopiero z dniem 3 sierpnia 2008 roku, to jednocześnie w judykaturze SN jednolicie przyjmowano możliwość ustanowienia służebności przesyłu przed tą datą, a także dopuszczalność nabycia jej w drodze zasiedzenia. Uczestnik zaakcentował przy tym, że korzysta, a jego poprzednicy prawni korzystali w przeszłości, z urządzeń przesyłowych posadowionych na należącej do wnioskodawców nieruchomości. Urządzenia te wchodziły w skład linii energetycznej niskiego napięcia 0,4 kV wzniesionej w latach 70-ych XX wieku. Poprzednicy prawni uczestnika, a następnie sam uczestnik posiadali wskazaną służebność w sposób samoistny, ciągły i nieprzerwany. Przebieg linii od momentu jej wybudowania nie uległ zmianie, a w 1992 roku doszło do jej modernizacji.

(odpowiedź na wniosek k. 48-52)

W piśmie przygotowawczym z dnia 17 czerwca 2015 roku pełnomocnik wnioskodawców wskazał, że możliwe jest nabycie służebności przesyłu w drodze zasiedzenia, jeśli bieg terminu zasiedzenia skończył się w dniu 3 sierpnia 2008 roku lub później, a stan faktyczny istniejący wcześniej był stanem prowadzącym do zasiedzenia służebności gruntowej, przy czym o tym, czy dany stan prowadzi do zasiedzenia decyduje ustawa obowiązująca w dacie jego biegu, natomiast o nabyciu samego prawa przesądza ustawa obowiązująca w chwili tego nabycia. Jeśli zatem stan faktyczny istniejący przed dniem 3 sierpnia 2008 roku nie prowadził do zasiedzenia z powodu braku nieruchomości władnącej, wówczas do terminu zasiedzenia służebności przesyłu nie można doliczyć okresu sprzed tej daty. W dalszej kolejności pełnomocnik wnioskodawców na podstawie przeprowadzonej analizy orzecznictwa SN podniósł, iż do ustanowienia służebności na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego wykluczyć należy stosowanie analogii z art. 145 k.c. oraz art. 285 k.c. i następne. Dodał, że w polskim prawie rzeczowym do czasu wprowadzenia regulacji służebności przesyłu nie istniała możliwość ustanowienia służebności na rzecz przedsiębiorcy, nie można bowiem tworzyć nowych praw rzeczowych w drodze wykładni przepisów. W ocenie pełnomocnika wnioskodawców uczestnik nietrafnie wywodzi możliwość zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, a przedstawione argumenty znajdujące swoje źródło w orzecznictwie SN, są sprzeczne z Konstytucją oraz przepisami Kodeksu cywilnego. Przedstawione w judykaturze poglądy, których skutki rozciągnięto na zdarzenia przeszłe, naruszają zasadę pewności prawa, jego nieretroaktywności oraz zaufania obywatela do Państwa. Jednocześnie, powołując się na uchwałę SN w składzie siedmiu sędziów z dnia 8 kwietnia 2014 roku (III CZP 87/13), pełnomocnik wnioskodawców wskazał, że dotychczasowa linia orzecznicza, na którą powołuje się strona przeciwna, została zakwestionowana.

(pismo przygotowawcze pełnomocnika wnioskodawców k. 98-105)

W toku dalszego postępowania stanowiska stron nie uległy zmianie, przy czym na rozprawie w dniu 6 marca 2017 roku pełnomocnik wnioskodawców oświadczył, że nie kwestionuje daty posadowienia linii określonej na 1949 rok, a jedynie fakt zasiedzenia służebności przez uczestnika.

(protokół rozprawy k. 110-112, k. 125-127, k. 138-139)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Przez nieruchomości położoną w J., gmina A., stanowiącą działkę nr (...) o powierzchni 0.1628 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...), przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna o napięciu 0,4 KV relacji J.-J.. Wskazaną nieruchomości wnioskodawcy A. K. i T. K. nabyli w drodze umowy zniesienia współwłasności z dnia 21 listopada 1994 roku.

(umowa zniesienia współwłasności k. 10-14, odpis zupełny księgi wieczystej k. 39-44, okoliczności bezsporne)

Linia napowietrzna, o której mowa wyżej, została wzniesiona w 1949 roku i uwidocziona w wykazie środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika pod numerem inwentarzowym 16/2-5/288/260. Od momentu wzniesienia linii do chwili obecnej jej przebieg, w tym na odcinku przebiegającym przez nieruchomości wnioskodawców, nie ulegał żadnym zmianom

(zeznania świadka D. K. k. 110-112, 00:05:17-00:24:15 protokołu elektronicznego z dnia 3 listopada 2016 roku, wykaz środków trwałych k. 117, okoliczności bezsporne)

Przedmiotowa linia elektroenergetyczna użytkowana była przez Skarb Państwa reprezentowany przez Zakład (...) w Ł. działający w ramach Centralnego O. Energetycznego z siedzibą w W.. Zarządzeniem Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku utworzono z dniem 1 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...). Przedsiębiorstwo to powstało wskutek podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Centralny O. Energetyczny w W.; nowoutworzonemu przedsiębiorstwu powierzono składniki mienia powstałego z podziału Centralnego O. Energetycznego w W.. Zarządzeniem nr 181/O./93 Ministra Przemysłu z dnia 9 lipca 1993 roku dokonano z dniem 12 lipca 1993 roku podziału Zakładu (...) w Ł. w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. i przekształcono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. (...) S.A. w Ł. wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) w Ł., z wyłączeniem praw i obowiązków przejętych przez (...) S.A. w W. dotyczących mienia. W dniu 30 czerwca 2007 roku została zawarta umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa między Spółką (...) S.A a Spółką (...) Sp. z o.o. Zgodnie z uchwałami podjętymi przez organy (...) i (...), wydzielenie prawne operatora systemu dystrybucyjnego ze strony (...) nastąpiło w formie wniesionego aportem przedsiębiorstwa (...) w rozumieniu art. 55¹ k.c., to jest zorganizowanie zespołu składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze świadczeniem usług dystrybucji energii elektrycznej i wykonywaniem zadań operatora systemu dystrybucji, stanowiącego razem zorganizowaną część przedsiębiorstwa, która obejmuje również zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa - na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego (...). W dniu 12 listopada 2008 roku nastąpiła zmiana spółki z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ł. na (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ł.. Następnie doszło do przekształcenia, zgodnie z którym poprzednik prawny uczestnika stał się oddziałem spółki z siedzibą w Ł. z nazwą (...) SA w Ł. Oddział Ł. - Miasto w Ł..

(zaświadczenie k. 69, Zarządzenie Dyrektora Zjednoczenia (...) z dnia 30 stycznia 1975 roku k. 70-71, Zarządzenie nr 181/O./93 wraz z załącznikiem k. 72-73, Zarządzenie nr 13/ (...) /89 k. 73-74, akt notarialny Rep A nr 2427/93 k. 75-81, umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa k. 82-87, postanowienie z dnia 12 listopada 2008 roku k. 88, zaświadczenie k. 88v., odpis z KRS k. 54-56)

Wskazane użytkowanie spornej linii przez uczestnika postępowania oraz jego poprzedników prawnych miało nieprzerwany charakter. Linia ta pracuje od czasu oddania jej do użytku, przy czym zgodnie z obowiązującymi przepisami, raz na 5 lat dokonywany jest jej przegląd. Na podstawie tych oględzin dokonuje się oceny stanu

technicznego i określa czynności, jakie trzeba w okresie tych 5 lat wykonać. Decyzją z dnia 13 lutego 1989 roku Urząd Gminy w A. udzielił Zakładowi (...) pozwolenia na budowę inwestycji, obejmującej modernizację linii energetycznych i budowę nowych stacji trafo w miejscowościach J., J. i B. Nowy. Następnie, decyzją z dnia 13 lutego 1991 roku Zakładowi (...) udzielono pozwolenia na budowę inwestycji, obejmującej modernizację linii energetycznej m.in. niskiego napięcia w J.-J., w tym na odcinku przebiegającym przez nieruchomości wnioskodawców. Modernizacja, o której mowa wyżej, została przeprowadzona, a następnie odebrana i przekazana do eksploatacji protokołem nr (...). W dniu 10 marca 1992 roku na sporządzonej mapie sytuacyjno-wysokościowej potwierdzono wykonanie prac zgodnie z projektem. W ramach modernizacji wymienione zostały słupy, izolatory i przyłącza.

(zeznania świadka D. K. k. 110-111, 00:05:17-00:24:15 protokołu elektronicznego z dnia 3 listopada 2016 roku)

W piśmie z dnia 18 grudnia 2013 roku wnioskodawcy wezwali uczestnika do przedstawienia tytułu prawnego do korzystania z ich nieruchomości poprzez posadowienie na niej infrastruktury przesyłowej. W odpowiedzi na wezwanie uczestnik wskazał, iż w odniesieniu do linii przebiegającej przez nieruchomości wnioskodawców ziściły się przesłanki do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu.

(wezwanie do zapłaty wraz z dowodem nadania przesyłki k. 30-32, pismo z dnia 24 stycznia 2014 roku k. 33, okoliczności bezsporne)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił bądź jako bezsporny, bądź na podstawie znajdujących się w aktach sprawy dowodów z dokumentów. Za podstawę ustaleń faktycznych Sąd przyjął ponadto zeznania świadka D. K.. Świadek w sposób precyzyjny opisał, w jakim czasie doszło do oddania i rozpoczęcia eksploatacji spornego odcinka linii energetycznej, wskazał również na czynności podejmowane w obrębie tejże linii świadczące o nieprzerwanym użytkowaniu linii przez uczestnika oraz jego poprzedników prawnych. Relacja świadka pozwoliła ponadto ustalić, że linia niskiego napięcia przebiegająca przez miejscowość J., w tym przez nieruchomości wnioskodawców, nie uległa zmianie w zakresie swojego położenia przez cały okres istnienia, a nadto, iż w 1991 roku została poddana modernizacji. Depozycje D. K. są logiczne i spójne, korespondują także z nieosobowym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, w konsekwencji brak było podstaw do kwestionowania ich wiarygodności. Jednocześnie zeznania świadka pozwoliły na uznanie, iż złożone przez uczestnika dokumenty w postaci decyzji, protokołów oraz map, dotyczą spornej linii i dokumentują fakt przeprowadzenia jej modernizacji. W tym miejscu przypomnienia wymaga, że ostatecznie, na rozprawie w dniu 6 marca 2017 roku pełnomocnik wnioskodawców oświadczył, że iż nie kwestionuje daty posadowienia linii, którą D. K. określił na 1949 rok.

Postanowieniem wydanym na rozprawie w w/w dniu Sąd oddalił wniosek dowodowy wnioskodawców o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron i opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego, jako nieistotny dla niniejszego postępowania i rzutujący na jego długość.

Sąd Rejonowy zważył co następuje:

Wniosek, jako niezasadny, zasługuje na oddalenie.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie niewątpliwym jest, iż poprzednik prawny uczestnika dopuścił się naruszenia prawa własności przysługującego wnioskodawcom poprzez umieszczenie w obrębie cudzej nieruchomości napowietrznej linii energetycznej niskiego napięcia. Zdaniem Sądu zasadność żądania wyrażonego we wniosku determinowało jednak ustalenie nieistnienia po stronie uczestnika skutecznego względem wnioskodawców prawa do korzystania z przedmiotowej nieruchomości. Jak wykazało przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe, prawo takie istniało, co czyni żądanie wnioskodawców bezzasadnym. W niniejszej sprawie doszło bowiem do nabycia przez uczestnika w drodze zasiedzenia służebności przesyłu, co z uwagi na fakt, iż poprzednicy prawni uczestnika byli w złej wierze, nastąpiło z dniem 31 grudnia 1969 roku.

Dokonując powyższej oceny Sąd nie podzielił stanowiska wyrażonego przez pełnomocnika wnioskodawców w złożonych pism przygotowawczych, iż przed wejściem w życie z dniem 3 sierpnia 2008 roku przepisów art. 305¹ i

następne Kodeksu cywilnego, nie było możliwe zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jak również zaliczenie na wymagany okres posiadania tej służebności okresu posiadania sprzed tej daty. Sąd przyjął, iż per analogiam do przepisu art. 145 k.c., możliwe jest ustanowienie służebności przesyłu, jak i nabycie jej w drodze zasiedzenia.

Rozważania wstępne w zakresie konstrukcji posiadania służebności rozpocząć należy od przypomnienia, że zgodnie z przepisem art. 352 § 1 i 2 k.c. kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności, jest posiadaczem służebności, a do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy. Specyfiką posiadania, jako stanu faktycznego, w oznaczonych okolicznościach kwalifikowanego, jako zdarzenie prawne, wywołujące skutki w zakresie rozliczeń z właścicielem nieruchomości i mogącego prowadzić do pierwotnego nabycia prawa własności przez zasiedzenie, jest posługiwanie się konstrukcją domniemań prawnych o charakterze usuwalnym. Obejmują one domniemanie posiadania samoistnego (art. 339 k.c.), ciągłości posiadania (art. 340 k.c.), posiadania zgodnego z prawem, dotyczące także posiadania przez poprzedniego posiadacza (art. 341 k.c.). Uzupełnia je domniemanie istnienia dobrej wiary, jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary (art. 7 k.c.). Istotą konstrukcji domniemań prawnych wzruszalnych jest ustawowe związanie sądu, co do istnienia danego faktu, które może być obalone dowodem przeciwnym. Ciężar wzruszenia spoczywa przy tym na przeciwniku strony powołującej się na istnienie okoliczności objętej domniemaniem.

O czym była już mowa wyżej, regulacja dotycząca służebności przesyłu została wprowadzona do Kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 roku, przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), jednak ta konstrukcja prawna funkcjonowała w obrocie cywilnoprawnym w drodze wykładni obowiązującej regulacji dotyczącej służebności gruntowych. Zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie dopuszczano bowiem możliwość nabywania służebności gruntowych przez przedsiębiorców przesyłowych na skutek ich zasiedzenia. Przedmiotem zasiedzenia przez takiego przedsiębiorcę jest przed dniem 3 sierpnia 2008 roku służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Rozważania w tym zakresie należy rozpocząć od przytoczenia uchwały z dnia 7 października 2008 roku (III CZP 89/08, Biul. SN 2008/10/7), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że także przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu oraz wskazał, iż nabycie takie następuje przez przedsiębiorcę, a nie właściciela nieruchomości władnącej, która to kategoria prawna przy instytucji służebności przesyłu w ogóle nie występuje. Stanowisko to podtrzymał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 2008 roku (II CSK 326/08, LEX nr 1130159), w wyroku z dnia 12 grudnia 2008 roku (II CSK 389/08, LEX nr 484715), w postanowieniu z dnia 5 czerwca 2009 roku (I CSK 392/08, LEX nr 578032), a także w uchwale z dnia 22 maja 2013 roku (III CZP 18/13, OSNC 2013/12/139).

Zagadnienie, jakie prawo rzeczowe nabywa się po dniu 3 sierpnia 2008 roku, na skutek upływu terminu zasiedzenia po tym dniu, ale rozpoczętego wcześniej, rozstrzygnął Sąd Najwyższy w przytoczonej wyżej uchwale z dnia 22 maja 2013 roku, przyjmując, że do wejścia w życie art. 305¹-305⁴ k.c. dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a następnie wprost służebności przesyłu, przy czym okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Uzasadniając powyższy pogląd Sąd Najwyższy wyjaśnił, że możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością, a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przemawia za tym konstrukcja służebności przesyłu oraz cel jej wprowadzenia, czyli potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. W konsekwencji, konstrukcja funkcjonująca do tej pory jedynie na podstawie orzecznictwa została bez istotnych zmian powtórzona w art. 305¹-305⁴ k.c. Z perspektywy konstytucyjnego podziału kompetencji władzy ustawodawczej i sądowniczej przepisy te potwierdziły więc jedynie treść normatywną, która już wcześniej wynikała z przepisów o służebnościach gruntowych. W konsekwencji, zamiarem ustawodawcy było objęcie nową regulacją możliwie szerokiej grupy sytuacji faktycznych. W przeciwnym razie

uporządkowanie i usankcjonowanie wcześniejszej praktyki orzeczniczej przyniosłoby znacznie bardziej ograniczony skutek. Z tego powodu, jak wskazał Sąd Najwyższy, powodu możliwość pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3 sierpnia 2008 r. nie stoi w sprzeczności z celami regulacji służebności przesyłu ani z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Zarówno z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu, jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. W ocenie Sądu Najwyższego, nie można przy tym uznać, by możliwość pełnego doliczenia okresu posiadania przed dniem 3 sierpnia 2008 r. mogła stanowić zaskoczenie dla zainteresowanych podmiotów, zwłaszcza dla właścicieli nieruchomości, które zostają obciążone służebnością przesyłu. W razie braku możliwości zaliczenia tego okresu na poczet posiadania służebności przesyłu na nieruchomości powstałaby służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu, z perspektywy więc zakresu ograniczeń prawa własności skutek byłby w obu wypadkach taki sam. W rezultacie, możliwość pełnego zaliczenia okresu sprzed dnia 3 sierpnia 2008 r. na poczet czasu posiadania służebności przesyłu spełnia wymagania proporcjonalności wynikające z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Rozwiązanie to opiera się na ograniczeniu zakresu konstytucyjnej ochrony prawa własności (art. 21 ust. 2 i art. 64 Konstytucji) w zakresie koniecznym dla ochrony praw innego podmiotu (przedsiębiorcy), równocześnie zaś nie pociąga za sobą naruszenia zaufania do przewidywalności działań ustawodawcy, który jedynie uszczegółowił w tym wypadku swoją wcześniejszą decyzję. Koncepcja ta, zdaniem Sądu Najwyższego, odpowiada także wymaganiom wynikającym z art. 2 Konstytucji. Jak wyjaśniono w omawianej uchwale, biorąc pod uwagę, że wejście w życie art. 305¹-305⁴ k.c. nie spowodowało istotnych zmian w sferze prawnej właścicieli nieruchomości, na których zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, sytuacja ta nie mogłaby być porównywana ze skutkami wprowadzenia nowego prawa rzeczowego. W konsekwencji, nie ma uzasadnionych powodów, by uwzględnienie okresu sprzed wejścia w życie nowelizacji było równoznaczne z naruszeniem gwarancyjnego celu zakazu retroakcji. Z tej przyczyny traktowanie art. 305¹-305⁴ k.c. jako nowego prawa w rozumieniu zasady niedziałania prawa wstecz, jest za daleko idące.

Reasumując dotychczasowe rozważania Sąd uznał, że przed dniem 3 sierpnia 2008 roku było możliwe zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Kończąc ten wątek Sąd za zasadne uznał odnieść się do przywołanej przez wnioskodawców uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 roku (III CZP 87/13, OSNC 2014/7-8/68), w której wbrew twierdzeniom wnioskodawców, przedstawiony przez Sąd w niniejszym postępowaniu pogląd nie został zakwestionowany. W cytowanej uchwale Sąd Najwyższy nie kontestując dotychczasowej linii orzeczniczej, stwierdził wyłącznie, że inny jest charakter władania cudzą nieruchomością w zakresie treści służebności gruntowej (po dniu 3 sierpnia 2008 roku – służebności przesyłu), a inny jest charakter władania nieruchomością przez przedsiębiorcę w związku z wydaniem w stosunku do jej właściciela decyzji mających podstawy w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości. W tym ostatnim przypadku o zasiedzeniu nie może być mowy, przedsiębiorca przesyłowy dysponuje bowiem tytułem prawnym do umieszczenia urządzeń przesyłowych na nieruchomości, który to tytuł trwale ogranicza właściciela nieruchomości w jego prawie własności.

Przesłankami zasiedzenia służebności na podstawie przepisu art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. są: posiadanie dla siebie („samoistne”) trwałego i widocznego urządzenia, służącego do wykonywania służebności, nieprzerwane posiadanie trwające przez czas potrzebny do zasiedzenia, który to czas jest zależny od dobrej lub złej wiary posiadacza i wynosi: 10 lub 20 lat, albo 20 lub 30 lat, zależnie od obowiązującego stanu prawnego.

Służebność gruntowa i służebność przesyłu są prawami na rzeczy cudzej. Posiadanie służebności polega na faktycznym korzystaniu z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności (art. 352 § 1 k.p.c.).

W warunkach przedmiotowej sprawy istotnym jest nadto okoliczność, iż państwowa osoba prawna nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c. w okresie obowiązywania art. 128 k.c. (do dnia 1

lutego 1989 roku) i nie mogła uzyskać przez zasiedzenie własności dla siebie, lecz dla Skarbu Państwa (tak m.in. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 288/10, LEX 798230). Zgodnie z art. 128 k.c. w okresie do dnia 1 lutego 1989 roku obowiązywała zasada jednolitej socjalistycznej własności ogólnonarodowej (państwowej) przysługującej niepodzielnie Państwu. Dopiero po tej dacie państwowe jednostki organizacyjne i państwowe osoby prawne mogły samodzielnie władać wyznaczoną częścią mienia państwowego w oparciu o różne tytuły prawne. W związku z powyższym w judykaturze utrwalił się pogląd, iż w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej stosunek prawny między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, sprawującym zarząd mieniem państwowym w zakresie władania gruntem, odpowiadał dzierżeniu w rozumieniu art. 338 k.c., (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08; z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 329/07; z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05). Zmiana Kodeksu cywilnego dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku (Dz. U. Nr 3, poz. 11) nadała przepisowi art. 128 k.c. nowe brzmienie wskazując, że własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Judykatura, wykładając wskazany przepis stwierdziła, że jego brzmienie nie uzasadnia przyjęcia, że ex lege doszło do przekształcenia uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostającego w ich zarządzie w prawo własności tego mienia (por. uchwałę (7) Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, mającą moc zasady prawnej - OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118). Innymi słowy uznano, że jedynie nowo nabywane przedmioty własności stawały się własnością danej państwowej osoby prawnej, a mienie państwowe pozostające w jej władaniu (w różnych formach) pozostawało nadal własnością Skarbu Państwa. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321, ze zm.) z dniem 1 października 1990 roku uchyliła przepis art. 128 k.c. we wskazanym nowym brzmieniu oraz art. 177 k.c. zawierający zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych. Jednak dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, ze zm.) przyznała z dniem 5 grudnia 1990 roku państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową (art. 2) oraz wstecznie potwierdziła prawo własności nieruchomości nabytych przez państwowe osoby prawne po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) wskazując, że od chwili nabycia stanowią one własność tych osób (art. 3). Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do stwierdzenia nabycia ograniczonych praw rzeczowych oraz do oceny posiadania prowadzącego do ich nabycia przez zasiedzenie.

Należy także przypomnieć, iż posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Termin "odpowiednio" wymaga, bowiem niejednokrotnie niezbędnych modyfikacji wynikających z istoty i celu danej konstrukcji prawnej. Trzeba mieć na uwadze okoliczność, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność (ograniczone prawo rzeczowe). Władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zatem jako posiadanie zależne (art. 336 k.c.), z tym że musi być ono wykonywane dla siebie (por. postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2010 roku, III CSK 211/09, LEX nr 686065). W analogiczny sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2010 roku (I CSK 437/09, LEX nr 564748), wskazując, że art. 292 k.c. samodzielnie określa charakter posiadania służebności gruntowej jako przesłanki nabycia jej przez zasiedzenie. Przesłanką tą jest posiadanie służebności polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia znajdującego się na cudzej nieruchomości w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Chodzi tu więc o korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa. Władztwo to kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne nieruchomości. Zawarte w zdaniu drugim art. 292 k.c. odesłanie do przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje tylko (verba legis - "poza tym...") kwestie nie uregulowane w zdaniu pierwszym tego artykułu i pozwala na stosowanie do zasiedzenia służebności gruntowej przepisów o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie jedynie "odpowiednio". Do zasiedzenia służebności gruntowej nie ma zatem zastosowania wymaganie posiadania samoistnego (art. 172 § 1 w zw. z art. 336 k.c.). Znajdują natomiast odpowiednie zastosowanie przepisy o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie dotyczące terminów posiadania w zależności od dobrej lub złej wiary

posiadacza (art. 172 § 1 i 2 k.c.), odpowiedniego stosowania przepisów o biegu przedawnienia roszczeń (art. 175 k.c.) i możliwości doliczenia posiadania poprzednika (art. 176 k.c.).

Przedkładając powyższe na grunt przedmiotowej sprawy w pierwszej kolejności wskazać należy, iż uczestnik wykazał, że jego poprzednik prawny (tj. spółka kapitałowa) nabyła majątek (w tym urządzenia znajdujące się na działce wnioskodawców) od Skarbu Państwa. Uczestnik przedstawił bowiem akt notarialny, którym przekształcono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa ze wszystkimi tego konsekwencjami, w tym w zakresie przeniesienia majątku, m.in. linii niskiego napięcia 0,4 kV przebiegającej przez miejscowość J.. W dalszej kolejności za bezsporne należy uznać, że uczestnik wykazał przesłankę korzystania przez siebie oraz swoich poprzedników prawnych z trwałego i widocznego urządzenia na cudzym gruncie (tj. gruncie należącym obecnie do wnioskodawców), w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność - korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa (dla siebie). Korzystanie z takich urządzeń stanowi – zgodnie z poglądem doktryny i judykatury – wyraźne ostrzeżenie przed działaniem osób, które korzystając z takich urządzeń mogą doprowadzić do uzyskania odpowiednich służebności. Długotrwałe tolerowanie przez wnioskodawców i ich poprzedników prawnych działań uczestnika i jego poprzedników implikuje zatem wniosek, iż nieruchomość wnioskodawców jest obciążona tą służebnością, a jednocześnie zostały spełnione przesłanki do jej zasiedzenia w postaci posiadania, upływu czasu oraz korzystania z trwałego i widocznego urządzenia. Przez przedmiotową nieruchomość w dalszym ciągu przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna niskiego napięcia 0,4 kV wraz z słupami usytuowanymi na gruncie (w tym słupem usytuowanym w obrębie nieruchomości wnioskodawców), zaś uczestnik (oraz jego poprzednicy prawni) korzystali z nieruchomości w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania opisanej linii, m.in. poprzez eksploatację, dokonywanie kontroli, przeglądów, konserwacji, napraw, modernizacji i remontów. Wskazane działania były przy tym podejmowane nieprzerwanie od momentu uruchomienia urządzeń znajdujących się na działce wnioskodawców tj. 1949 roku. Powtórzyć przy tym należy, iż wnioskodawcy w żaden sposób nie wykazali, aby urządzenia znajdujące się na ich nieruchomości, a uruchomione w 1949 roku, zostały zastąpione w późniejszych latach przez inne. Wnioskodawcy nie wykazali również, aby w posiadaniu przedsiębiorstwa przesyłowego następowały jakiegokolwiek przerwy, bądź też by posiadanie to zostało naruszone przez inne podmioty. W takiej sytuacji (a więc wobec spełnienia opisanych przesłanek), dla stwierdzenia zasiedzenia koniecznym jest wyłącznie upływ odpowiednio długiego czasu. Niewątpliwym jest, iż poprzednicy prawni uczestnika posiadali służebność w złej wierze, dlatego też należało przyjąć dwudziestoletni termin zasiedzenia przewidziany przez przepis art. 172 k.c. w brzmieniu pierwotnym. Skoro bowiem termin zasiedzenia rozpoczął swój bieg w 1949 roku (przy czym Sąd przyjął, iż miało to miejsce z dniem 31 grudnia 1949 roku, ponieważ w sprawie nie została wykazana konkretna data, tj. z podaniem dniem i miesiąca, oddania linii energetycznej do użytku), koniec tego terminu przypadał na czas przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny. Wskazać przy tym należy, że poza powołaniem się na domniemanie dobrej wiary uczestnik nie przytoczył żadnych twierdzeń, które wskazywałyby na istnienie tytułu prawnego, z którego mógłby wywodzić swoje przekonanie o uprawnieniu do władania sporną linią. Raz jeszcze podkreślić należy, że w złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności przysługuje nie jemu, lecz innej osobie. Oznacza to, że ocenie podlega zasadność przeświadczenia nabywcy posiadania o przysługującym mu prawie przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności towarzyszących.

Tym samym do zasiedzenia służebności doszło z dniem 31 grudnia 1969 roku, przy czym stosownie do przeprowadzonych wyżej rozważań w zakresie możliwości nabywania przed dniem 1 lutego 1989 roku własności nieruchomości (w tym w drodze zasiedzenia) przez państwowe osoby prawne, Sąd Okręgowy przyjął, że nabywcą służebności był Skarb Państwa, jako że państwowa osoba prawna służebność tą mogła wyłącznie dzierżawić.

Wobec poczynionych uwag Sąd oddalił wniosek wnioskodawców o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Należy wskazać, iż nabycie uprawnienia do służebności przesyłu przez uczestnika do nieruchomości wnioskodawców, oznacza iż posiada on tytuł prawny do korzystania w określonym zakresie z tej nieruchomości.

Zgodnie z art. 108 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w każdym orzeczeniu kończącym postępowanie sądowe sąd ma obowiązek orzec o tym, kto ponosi koszty postępowania. Zasady ponoszenia kosztów postępowania w procesie różnią

się od zasad ponoszenia kosztów postępowania w postępowaniu nieprocesowym. W postępowaniu nieprocesowym, co do zasady, każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c.). Wyjątek od tej zasady stanowi jedynie sytuacja, w której uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może wówczas stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości; to samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników (art. 520 § 2 k.p.c.). Jeżeli zaś interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika, przy czym regułę tę stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie (art. 520 § 3 k.p.c.).

Różnica zatem pomiędzy § 2 i § 3 art. 520 k.p.c. polega na tym, iż zasady wyrażonej w przepisie § 2 nie można nigdy zastosować w razie oddalenia lub odrzucenia wniosku przy sprzeczności interesów uczestników.

W rozpoznawanej sprawie interesy wnioskodawców oraz uczestnika postępowania były sprzeczne. Wobec zaś oddalenia wniosku o ustanowienie służebności, zasądono od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika kwotę 240 zł, na którą złożyło się wyłącznie wynagrodzenie pełnomocnika ustalone w oparciu przepis § 8 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2012 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu - j.t. Dz.U. 2013, poz. 461.